

TÉMA Č. 18: BEETHOVEN A NEPROGRAMOVÁ SYMFÓNIA V 1. POLOVICI 19. STOROČIA

Ludwig van Beethoven (Bonn + Viedeň)

Charakteristika tvorby a života

- **Štýlové zaradenie:** Jeho tvorba nesie jasné znaky klasicizmu (dôsledná motivická práca), ale objavujú sa v nej aj nové prvky nastupujúceho romantizmu.
- **Vzdelanie:** Študoval u J. Haydna a A. Salieriho.
- **Prínos k symfónii:**
 - Rozšíril obsadenie symfonického orchestra.
 - Využíval veľké dynamické gradácie.
 - Svoje vnútorné prežívanie geniálne transponoval do hudobnej reči.
 - Inšpiráciu čerpal v ľudovej tvorbe.
- **Inovácie:**
 - Silné orchestrálne cítenie.
 - Prenesenie prízvuku z ťažkej doby na ľahkú.
 - Spája hlbokú myšlienku s hudbou, čím dosahuje jednotu programu a formy.
 - U Haydna sa naučil dôkladnú motivickú prácu, u Mozarta sa inšpiroval spevnosťou diel.
 - Menuet v 3. časti postupne nahradil **Scherzom**.
 - Je zakladateľom modernej symfónie, ktorá sa v jeho podaní stala filozofickým dielom.

3 etapy tvorby

1. **I. počiatková fáza:** cca po op. 25.
2. **II. prudký nárast utvorení:** revolučné a vlastné tendencie (cca do op. 100).
3. **III. neskorá tvorba:** súvisiaca s hlbokým vnútorným a filozofickým založením (op. 135).

Inštrumentálna tvorba – Symfónie

Beethoven napísal celkovo 9 symfónii, ktoré sa delia na dve línie:

- **I. Klasické:** č. 1 C dur, č. 2 D dur, (č. 4 B dur), č. 7 A dur, č. 8 F dur.
- **II. S prvkami romantizmu:** č. 3 Es dur, č. 5 c mol, č. 6 F dur, č. 9 d mol.

Najvýznamnejšie symfónie

1. **č. 3 Es dur – "Eroica":** Prelomové dielo v hudbe, väčšie obsadenie symfonického orchestra.
2. **č. 5 c mol – "Osudová".**
3. **č. 6 F dur – "Pastorálna":** Jednotlivé časti sú pomenované podľa mimohudobného

obsahu:

- - 1. Prijemné pocity po príchode na dedinu.
 -
 - 2. Scéna pri potoku.
 -
 - 3. Dedinská zábava.
 -
 - 4. Búrka (nasleduje *attacca* – bez prerušenia).
 -
 - 5. Pastierska pieseň – radostné a vďačné pocity po búrke.
4. **č. 9 d mol – "S Ódou na radosť":**
- Využíva text F. Schillera.
 - V 4. časti sa objavuje **vokálna zložka**.
 - Prelomová zmena v vývoji symfónie – okrem vokálnej zložky aj zmena formálnej stránky.
 - V úvode 4. časti odznejú témy z predchádzajúcich častí a až následne sa ozve téma "Ódy na radosť".
 - Publikum dielo prijalo veľmi dobre.

Iná tvorba Beethovena

- **Opera:** Fidelio
- **Omša:** Missa Solemnis
- **Oratórium:** Kristus na Olivovej hore
- **Klavírna tvorba:** Patetická sonáta, Mesačný svit, sonáta Appassionata, Pre Elišku.
- **Komorná hudba:** Pre sláčikové nástroje.

Rozvoj inštrumentálnej hudby v 19. storočí

Prebíhal v dvoch prúdoch: **neprogramový** a **programový**. V rámci neprogramovej hudby pôsobili najmä:

Felix Mendelssohn-Bartholdy (nemecký skladateľ)

- Obnovil kult J. S. Bacha.
- **Tvorba (Symfónie):**
 - č. 3 – "Škótska"
 - č. 4 – "Talianska"
 - č. 5 – "Reformačná"

Robert Schumann (nemecký skladateľ)

- Zameriaval sa najmä na piesňovú tvorbu.
- Zrovnoprávnil úlohu klavíra a spevu pomocou dlhých predohier a dohier, a celkovo prekomponovaným klavírnym sprievodom.

- **Tvorba (Symfónie):**

- č. 1 – "Jarná"
- č. 3 – "Rýnska"
- č. 4 – "d mol"

Prehľad tónin Beethovenových symfónií

- 1. C dur
 - 2. D dur
 - 3. Es dur (Eroica)
 - 4. B dur
 - 5. c mol (Osudová)
 - 6. F dur (Pastorálna)
 - 7. A dur
 - 8. F dur
 - 9. d mol (S Ódou na radosť)